

Somari

1 verticalas

Bernat Manciet : *Nelliana*
Marcèu Rosenròd : *Lo qui balha*
Jaumes Privat : *mèla*
Olivierà Lamarca : *D'ont venes*

2 reviradas

Stéphane Mallarmé revirat per Rotland Pecot:
L'ataüc d'Edgar Poe / L'ataüc de Charles Baudelaire
Giuseppe Ungaretti revirat per Joan-Pèire Tardiu:
Vida d'un òme
Paul Celan revirat per Stèu Lombardo : *Assisi*
Jordi Valls revirat per Manel Zabala : *Lo mai pur dels sacrificis*

3 jornals

Pèire Venzac : *La C.D.F.*
Felip Angelau : Coma 'quò la vita
Joan-Francés Mariòt : *Un jorn de fusta cussonada*
Stèu Lombardo : *Lu Niçardons v - vi*
Albin Bonnet : *Chars legeires*

4 gerrmanor

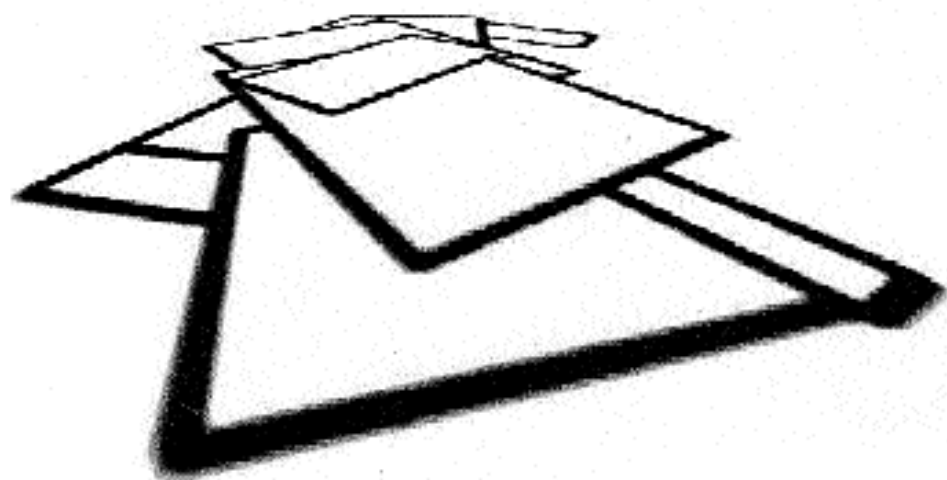
Eduard Escoffet : *Un sac de patates*

5 cronicas

Reginald : *Testimòni*
libres: per Pèire Venzac, Joan-Frederic Brun,
Olivierà Lamarca

novèlas

imatjat : crestian de cambiaire, pèire venzac

1

verticalas

NELLIANA

*sic vos non vobis
nives
nellificatis*

miu
só
su'
riu

niu
flor
do'
briu

tau
'len
au

son
'rós
blos

LO QUI BALHA...

lo qui balha
e qui balha
la Terra
de cara ad Eth

la Man
d'enlà los òmis
lo ceu tròp estret -mes los
ceus
arrés com Era

m è
l a
d e
l a
b o
c a
c o
p a
d a

e n d ' a q u e l
s o m i a r g a r b a
a p a s i m a d a
a u b r e n u t c o m a
b o c a
d ' e t e r n i t a t s i a s
d i n s l o j o r n s e
d e s c a r g a
c a m i n a v i o l a i r a
l a f u l h a c o p a d a
p e s u g a q u a n d
c a u e r a b a l a a l
g i t a t p a s r e s
m a i q u ' u n a
e s t è l a a s ' i
p e r d r e
l ' e s c u r e s i n a l a s
t r è v a s u n f u è c
q u e p a s s a p e l
t r è ç d e c è l
a l i s a v i t a s ò m
l a s m a n s
d e s s u s l a s t i a s
p o s s a s j o v e s
n o n p a s q u e d e
j o r n s m a t i n s
s e r s e n u è c h e s
p e l s p l a n è l s
p l a n i è r s
d ' e m p r ' a i c í
p l u è j a e
r e i a u m e e
p l o r a r e p r e g a r
v i r a r l ' e s q u i n a
l a s l a b r a s
d e s f a r l a m è l a

d i n s d e
l a l ' o r a
s ò m q u o
d e t a r a
s ò m l ' o r a
e s e
e d i s p
a r
è
s s
e r

a
d e
s r
a b
a r
l ' e
s c
u r
e s i
n a

D'ONT VENES

tu
encara
aici
meteis
sus
aresta
nos
davançar
de
defòra
sèm
dos
a lor
costat
te tòqui
entre
barralha
de traucs
dins
balhi
de pes
amb
daissar
tèrra
vesi
ni fau
tanben
a tu
totjorn
per còs
ja
cap
aver
velha
coma
nos

traça
encara
fins a
mièg
de veire
veses
jonh
de blanc
a nos
e te
crosar
dins
brústia
tibada
sens
tombar
la rusca
del mond
vengut
amb
ont
e sortit
entrada
lo bauç
sarrat
de fusta
fa
part
de çò
d'abans
l'ailà
man
e se
avèm
vestit
dos a
un pauc
lo ser
uèi
tanben
batre
rebat
siás

d'aiga
dejós
tot de
manca
un
lo que
se dobrir
fins a
pòrta
èri
angle
de plan
qu'a tu
auba
doble
det
quatre
de vista
ma
sang
cada
trach
nus
e neu
d'èstre
aquí
mens
blanca
qu'espèra
nosèl
de greda
e puèi
terrenh
aquò
a tot
los autres
tèstes
de vents
sondar
un còp
als uèlhs
que va
que barra

espartit
long
de la
fenda
dempuèi
ieu
punt
ieu sens
fin
a votz
d'entre
sol
linha
tan nòstra
levar
e d'ont
venes

2

reviradas

L'ATAÜC D'EDGAR POE

Tal coma en se l'etern cap e tot lo trasmuda,
Lo Poeta desperta amb son glavi desnus
Lo siu segle espantat de çò qu'a pas sauput
Que lo morir triomfa en 'quela votz estranha.

Els, coma òrre ressaut d'idra ausent antan l'angel
Balhar sentit mai blos al parlar sang-begut
Afortiguèron naut l'encantament begut
Dins lo bolh mespresat d'una negra menèstra.

Del terrum e del niu acarats, ò planh grèu !
S'amb aquò nòstra ment non cave un bas-relèu
Qu'alisquesse de Poe l'esbarluganta tomba,

Blòt suau de malparada aici casut dels gorgs,
Qu'aquel frejal del mes per sempre fague terme
Als vòls negres del Sacre enfre l'avenidor.

L'ATAÜC DE CHARLES BAUDELAIRE

Lo temple sebelit delarga per la boca
De cròs e suèlha en escumar fanga e robís
Del biais pus aule una magina d'Anubís
Lo morre tot usclat coma un jaupar ferotge.

O que lo gas nòu tòrce una còma trebola
Secant, se sap, tota escòrna que s'escupís,
De regaussat el abra un immortal pubís
Que son volar al fiu del fanal luènh s'anuecha.

Quanta rama secada en la Ciutat sens ser
Votiu, benesirà, se se pòt, ela, seire
Còsta lo marmol de badas de Baudelaire,

Al velar que la cencha absenta amb ferniments
Aquela, ombrina seuna, un verin tutelari
Sempre qu'es d'alènar s'un còp ne morissem.

VIDA D'UN OME

O NUEIT

Per l'ànsia inmensa de l'alba
Armejadura desvelada.

Revelhs doloroses.

Fuèlhas, mas sòrres fuèlhas,
Vos escoti dins mon planh.

Autons,
Suaudors mortinèlas.

O jovença,
Se n'es anada fa pas gaire l'ora de se desseparar.

Cèls nauts de la jovença,
Abrivada liura.

E dejà soi desèrt.

Perdut dins aquela languina corbuda.
Mas la nuèit avalís las luenhors.

Silencis de mar granda,
Nises estelejaires d'illusion.

O nuèit.

SUAUDETAT

Lo rasim es madur, lo campèstre laurat,

Fòra de las nivols naseja lo tèrme.

Suls miralhs poscoses de l'estiu
L'ombra es tombada.

Entre los dets malsegurs

Lor lum es clar,
E luenchenc.

Ambe las irondas fugís
L'ultima esquiçadura.

•
SEREN

L'estiu a tot usclat.

Mas pro que tòrne un det d'ombrina,
La rosèla retròba son sang,
Un pauc de luna, e la votz que se desvòlza
Propaga las canavèras.

Mòron la crenhença e la pietat.

•
SER

Al pè de las piadas del ser
Rajòla una aiga canda
Color d'oliva,

E rejunh lo brèu fuòc desmemoriat.

Dins lo fum ausissi ara grillhs e ranas,

Ont d'èrbas tremolejan tendras .

(Poëmas tirats del recuèlh *Sentiment del Temps*)

•
AI TOT PERDUT DE L'ENFANÇA

Ai tot perdut de l'enfança
E poirai pas jamai pus
Me desmemoriar dins un crit.

L'enfança l'ai rebonduda
Al pus fons de las nuèits
E ara, espasa invisibla,
Me dessepara de tot.

Me soveni que tresfolissiái de t'aimar,

E vaquí que soi perdut
Dins l'infinít de las nuèits.

Deseperança que de contunh fa cresc
La vida m'es pas pus,
Aplantada al quite fons de la garganta,
Qu'un rocàs de crits.

SE TU MON FRAIRE

Se tu me tornavas venir a l'endavant, viu,
En me parant la man,
Encara poiriái,
Dins un vam d'oblit, cachar,
Fraire mieu, una man.

Mas de tu, de tu, me rodejan pas
Que somis, lusors fugivas,
Los fuòcs sense fuòc del passat.

La memòria desvòlza pas que los images
E ieu meteis
Soi dejà pus per ieu meteis
Que lo nonres avalisseire del pensar.

LO TEMPS ES MUT

Lo temps es mut demièg de canavèras sens cap
remenadís...

Luènh de tota riba n'anava un barcòt...
Arrendut, palficat lo remaire... Los cèls
Dejà tombats dins de gófiás de fums...

Clinat de badas al bòrd dels remembres,
Caire benlèu fuguèt mercés...

Sapièt pas

Que monde e ment son la meteissa illusion,
Que dins lo mistèri de las ondas siás
Tota terrenala votz fa naufragi.

(Poemas tirats del recuèlh *La Dolor*)

ASSISI

Nuech ombriana.
Nuech ombriana embe l'argent de la campana e de la fuelha d'olivier.
Nuech ombriana embe la peira qu'as menàia.
Nuech ombriana embe la peira.

Mut, cen que puet en la vita, mut.
Transvasa lei dorcas.

Dorca en tèrra.
Dorca en tèrra, la man dal terraier li es ensarta.
Dorca en tèrra, que la man d'una ombra per sempre a tapàia.
Dorca en tèrra embal sigel de l'ombra.

Peira, dont regardas, peira.
Fai venir l'ase gris.

Bèstia que tròta.
Bèstia que tròta en la neu qu'espande la man la pus patanüa.
Bèstia que tròta denant de la paraula que s'encalet en la seralha.
Bèstia que tròta, que dins la man manja la sòm.

Esclat, que non vòl assolar, esclat.
Li mòrts - mendican encara, Francés.

LO MAI PUR DELS SACRIFICIS

El més pur dels sacrificis

Aquò's la paraula
de qualqu'un que s'enamora
e o ditz pas jamai.
Coma l'union de doas linhas parallèlas
que s'endevenon pas
que dins l'infinit.
Aquò's la lagrema
mai solitària.
Glopa e tomba
mas son secret
pas jamai.

Tirat de "Contra Natura" ,

COMA TOTJORN

Com sempre

A Margarida

Me trachi pas de t'aimar, vòli dire
sostèner aquelas envejas de cèl dobèrt
e desir de tu destermenat, ni mai
me trachi pas que lo darrièr roge
de las gents s'emplene de cosmetica.
Rai d'aquò, que morirai
cobèrt de parpèla feniciàna e sabi pas
se saborejas de ieu, coma d'un aucèl sens
espina que se fa peis de votz
traquiala e escauma jauna,
la verenosa lascivitat de la costuma, peis
amar que se destaca de mos verses e escupís
lengas de sèrp languinosa, pr'amor que
soi a volar per t'èstre pervèrs e, naturalament,
t'aimar.

Tirat de "Natura Morta"

IMMATERIAL

Dobrir la darrièra pòrta
e veire se dobrir la darrièra pòrta.
Cambiar la pòrta
e se remembrar planhivament
de l'avenidor.
Qué mai ?
S'esclamar de çò qu'avèm perdut,
la sang e la susor
per la gràcia del liquid
e alentir la gota
que transcriu l'aiga
còs de mercuri
que se pòt pas dobrir
dins la fred
e se questionar.

Tirat de "Ma", inedit

Ven la nuèit
e gaitèt mos uèlhs tendrament.
De còps ieu foguèri ela,
coma ela auriá pogut èstre ieu.
"Dançarem al cabaret de las vitras falsas
dins una sala roja e voida."

Defòra tombava

la nèu discreta dels paures
e crebavi de fred e de misèria,
quand la fenèstra a l'encòp s'emplenava
de la meteissa buga e cambiavan los partenaris
Tan tan tan

tan tan tan

tan tan tan.

Èra un brave lagui d'escotar la musica divinala de la valsa
a se breçar dins mos braces
per milanta caras que l'aigat aviá negadas.
Ieu soi aqueste e aquel e tanben aquel autre.
Las astradas s'entrebescan del ieu al nosautres
e sèm una sola astrada que divergís
en se fasent indefinida.
Mas aquela foscor que s'emplena
de vitras falsas e arriba a la pèl de las fuèlhas
ven pas de ieu, la remandi a una novèla identitat.
Tòrni gaitar la mòstra, ara la dança es una polcà

e ven la nuèit.
Morir per nàisser e un còp de mai nàisser per morir.
Camini sus mas quitas cendras
e vesi mon còs cremat s'escampilhar
tot lo long del camin.
Que l'unenc es lo centre de l'univèrs
e a l'encòp lo que desvolopa l'infinit en multiplicitat,
coma una reaccion en cadena.

Aquí perque ara me vau mesclar a la foscor
del ip-òp e de l'acid.
M'espotissi contra un camion de Mercabarna
a 160 km/ora e en rotlant en sens contrari per la Ronda de
Dalt.

La nuèit ven e barri los uèlhs a l'indefugible.
Lo cap me vira. Lo cap me vira. Lo cap me vira.
Contunhar es viure dins una fraccion
de çò que foguèrem e l'assumir coma se foguèsse un tot.
Atal l'escoba qu'amassa la borra
- las moléculas oblidadas que se dissòlvon
fins que las tòrni compactar -
La borra del refús e los acarians en un sol còs,
"De còps, me sembla que nos trobam
a la fin de l'èra quatrena e que Chivà
espelís ara en bomba atomica".
Gaita-me. Gaita-me, t'ai dit.
Me vòli veire en tu, quand lo fum
monta al plafon e que percèbi pas que d'estonas,
quand l'oblit o emplena tot amb de brigalhs de veire.

Gaitèras mos uèlhs tendrament
e soi ieu lo que càmbia dins tu,
vòli venir la flor peirosa del desèrt,
e non pas lo sarrabastal de las tropeladas.
Parlicadas
parlicadas
parlicadas
parlicadas
parlicadas
Atal m'afortissi dins la complexitat del plural
e dins l'articulacion del cant interior
amb de petals pels pòts.
Atal amòdi amb las lagremas del lengatge
l'armonia de l'oratóri.

tirat d'"Oratóri"

3

journals

LA C.D.F. (jornal 1969-2019)

31 d'agost de 1986

in memoriam Dear Henry Moore tota matèria modelada es revòlta e mai la mai suava esculptura demòra coma una guèrra entrepachosa coma dins aquesta alànguida "reclining figure" que se revira davant ieu femniLiana. Vaquí que fai lo morre per Moore e sas asclassas a jorn aliscadas que me rebufan la mòrt one more time.

21 de septembre de 2001

Que uèi - ieu Lilià lusiguèri sul lifetime qu'aquela fòrça èra lusenca, çò nòstre, çò melhor, çò que nos mesclèt, çò que nos muscla, mascla e machuga go go to ne vòls mai que cal ne portar mai quitament o qui-òc-ben o quicòm que quicharem ambe mal-te-vòli dusca una videò voida. Pr'aquò aquela pintadissa èra morning light, v'o ai ja dich, en mai d'aquò like aluqueta per far tilt e tafurar tot parièr tafanari e talentàs tal qu'aqueste matin messorguèt maites.

Tan pauc que tot aquò siá...

O sabían pas mai quora ni ont aqueste ambientador per aimadors a pèrdas e profièits daissarà un quora l'autre, abeluc, Abel e Abelard avalits per corridà, per la seuna quita alena predatritz percorrida enlà devèrs la Parròquia granda, ara pantuganta, ara trissanta, ara vaganta...

Femnada que femna siá...

Que ieu-uòu Li-liana al mièg d'aquela glèisa obrièra que nos desmembrarà pauc o pro, als portics posquejaràn totas peitrinas ofèrtas... Hic and now s'acaban las formas del formiguièr. Jamai las matèrias, Matèria, enduch nòstre, Alma Mater qu'indutz l'esquèma dels sòmis indefinits...

Sonsons que sonque siam...

Fa nuèit, fabrica broken day, bricas pas brica, bridge pas bric, mas ric lo jorn de contunh...

COMA 'QUO LA VITA

Li agèt cap de presicar, cap de corona. Dins lo cementari de Vanves-Malakoff èrem totes aplantats a l'entorn del cròs voidè, silencioses, dins la nèbla, nonmas marrits a l'encòp davant 'quela nusetat e pr'auquò coma solatjats que degun agèsse traspasat sas desiranças darrièras. La vita l'esparnhèt gaire. Avia atraversat doás guèrras mondialas, las insurgidas de 1934, lo front populari e mai Argeria e lo mes de mai 68. Maugrat o saique gràcias a tot aquò, totjorn resistèt als bolegadisses del temps e visquèt seissanta annadas longas dins un pitit lotjament a l'estagi set, dedins un immòble ont i avia ges d'ascensor, e los cagadors sul pompidor.

D'unes se senhèron, d'autres se descaminèron dedins de sovenirs d'enfantesa. Verai qu'aqu'èra pas la tristesa qu'espelissiá, sonque un sentiment d'inevitable que sabrondava. S'arrestèt la vita coma las agulhas de la mòstra que la mecanica èra rompuda. Aquel temps d'enlai èra lo qu'èri dròlle. Lo d'una enfança estrechida nonmas ritmada per los quites rites que me claufissián lo cada jorn d'una sensacion doça d'etèrne.

Al café pus prèp anèrem. I avia de coscós pel minjar e de musica raï. La serventa, una mainada, ondejava demest cadieras e taulas. E mai per moments me semblava que resquilhava, e fremissián alara las largas boclas d'aur que pendilhavan a las avelhas finas. 'Quò sentiá a fricassar, a cigarreta freda, a cervesa escaudada. Beluguejava soleta entre lo monde que s'apiejavan al comptador, dins la lutz deu neon que casiá del plafon.

Eran aquí las cosinas de Pantin nascudas en Argier, los del Martegue, de las Santas, de Cruesa e mai de Léger Naut. Charrèrem de tot, santat, politica, a vita, a mòrt, e fin finala del temps que rosiga rèibes e pòtas. Beguèrem quauquas botelhas de Sidi-Brahim puèi s'abracèrem en se diguent al còp que ven, a l'enterrament venent. En surtir, gaitèri virolejar un darrièr còp la joventa, pita lolità emb las bòtas de vinil. Verai qu'ondeja coma 'quò la vita, coma 'na clinhada jol solelh, flor de civada que l'aura frega sempre.

UN JORN DE FUSTA CUSSONADA

Un jorn de fusta cussonada. Un de mai. A aprivadar las fenèstras. A se garçar del temps que passa. Un frejal de paure auton a se venir pegar pels camins de la matinada. Freula, l'ora s'es levada matin per me chapar l'enfantesa, espauruc de carrièira. Ara rajarà res mai que del res, a plenas carretas, a bèla abrivada. Quauque tudèl confle de nèbla escamparà sa cançon piètra per un emont de lenha a l'espèra. Las piadas dels òmes, a pro pena se las podèm destriar del sec de las fuèlhas. Una campana saique tindarà pel rèire-asuèlh del territòri. Lo pic e mai lo repic, a nos debanar lo nòstre compte de buf. Cap d'engana possibla, podèm pas mai trabucar. Gessa empacha a nos desvirar la caminada. Sens bestorn, cap al fèrre, tiram drech. Carrejarem de longa nòstre pes de lagui per las nòstras maletas, mas a creba-lassièra, avèm léser de quilhar las pèiras e de laurar lo cèl.

CIRCULATIONS A GRATIS

per l'entamena d'un sègle mai qu'i serpatejarà l'òc.

Estiu en balança, a cruscar de pomas d'agost, lo 20 del mes apr'aquí. 'Na tela cirada, la val de la Soça, un bocin de lum autre qu'ai panat a la lèsta... Dins quuna lenga dire aquò? Era pas, çaquela, un d'aquò's que me tafurava. Soça, Natisone, tot anava en parelh, e res m'anava pas contra. Lo riu Natison, aquel de 14, los de Caporetto, flambes mòrts pels pindolasses blancs, pels sèrres de sang. D'Empèri o de Republica, negre-crebats pels sèrres blancs; Eslovenia abocinada per la tela cirada amb la Soça que la cigaleja de blu jol gris de la borra. D'aigardent, la plena tassa e d'estiu a bodre, me caldriá pas desparrlar, a las dètz que pican, un ser d'alcòl e de silenci. Eslovenia, cossí t'aimar pas...ieu, tanben, de païses, n'ai la plena saca... emont de lugarns.

CINCANTA VALS, CINCANTA MONTS
E DE POBLES A BODRE

Arabalar la mièja-Euròpa, m'engarlandi de ribans de
Aengas coma un vièlh camion de l'Orient, boriassas de
fusta vernissadas de passat coladís, musicas saltarèlas que
valsan las montanhas, l'agach poma-fruch de las filhas que
dançan, los vilatges sens posca, vinòt pissat de quauque
travèrs penjalut amb son tast cocarèl, patriotisme de fuòc de
sant joan un pauc vispre, dels còps, a far garrelejar las fotòs
de santas familhas.

De la Carniòla, tastèri lo vin
De sa preissa blua
la Soça n'ateunhèt lo calin.

LU NIÇARDONS

v- LEI BÈLEI NÒÇAS

Als Doctors Rina e Daidèri Lanteri de Manòcha

*Lo mes d'abril se'n va,
Lo mes de mai s'apròcha
A l'aviron dal mai.
Lo mes de mai s'avança,
A la cima dal mai.*

Lei sieu nòças leis aviáu mancàias, aviáu passat la jornàia al labdò., p'ancar de telefonin, un bel sabta de mars quatre ans fa. Degun sabi dont ero, segur. M'ero pilhat la vergonha pus gròssa de tot la mieu vita, encar qu'un vos perdone totplen quora fètz lo professor nimbús de la familha. N'i a que cuentan qu'anero als orals d'agregacion embe de galòchas als pens, mas aquò son pi ren que d'estrabòts per far se rire li collegas dal pairin o que se justifique la mairina que fenissero darnier admés. Ai nòças parier, li arribero darnier, a sieis oras de sera. Se faian manco de cruci ; aurà oblidat, se serà mesclat li jorns.

Aí, anatz o dire a'n un psiquiatre aquò, mas finda que s'eram calinhat embe la nòvia denant que la presentessi a l'espós dal jorn, mon cosin. Un cosin dal resta que li vòlo ben, ben coma a'n un fraire, aí, totplen de ben, una gòrba de ben, encar que mi pareisse òira qu'a detz e set ans n'i en aviáu volgut de tròp. Dieu nos garde e laisse tot aquò d'aire. De vergonha e de ràbia m'ero plorat, après la nuech de fèsta. V'espranho l'endeman de matin cen que m'avia brammat mon paire. M'ero cresut de me pilhar un simec, a passa vint-a-cinc ans. Coma d'abituda, m'a desfendut Tonton Antoine, a plaidejat, m'an assòlt. O fa ben lo sieu mestier pi o fa de contínua, mon barba. Tòni Sinsonha. Siáu pas ieu que m'enaneriáu plànher.

Li son quatre ans d'aquò, e ancuei, d'amont, batejavan la pichona, la sieu terça, après dos bèls pichons d'un beçonatge. Quò fa totjorn plesir, que volètz, siam tots plus o moins de raça de pastres nosautres. Me siáu tengut al font de la gleia, darrier ; lo curat es d'en Còrsega, e non se sabia plus

se se faia un exorcisme o una ceremonia vaudoista, ai pas dich vaudesa, ne, de causas que m'espaventan emb aquò. Per nosautres que siam dals blancs, marca gaire tròp ben. En fin, la pichona l'an consacràia a la Vierge, devant de l'autar de la Madòna dai Gràcias. A'n aqueste moment s'es desvilhàia, a badalhat e soguinhat qu'escarcisset la gleia. Dal tèmps que cantavam lo Si Laude Maria ai vist qu'au retable la Madòna clinava un pauc mai la tèsta devers la pichona.

Mas coma l'an sonàia ja ? Tormalina o qualqua ren ensinda.

O ai vist e siáu pi ren vengut fòl. La Vierge regarjava la pichona coma lo Bambin. Parier, li sieu uelhs, ne. Mas si que, lei mieu paurei paraulas pòlon dire ren la pintura. Anatz pi veire lo Brea de la collegiala Sant Martin, peut-être vous sourira-t-Elle.

Avèm mandat lei baptejhalhas als bastardons dal país quora siam sortits d'en gleia. E de pairin coguo, e de mairina machòta. Qué contentessa. Mas sentia lo refrescum ; m'a pi gastat lo plesir de capir qu'era lo sieu magistre d'occitan de l'escòla que li avia emparat quò. Una jòia que ne'n faguet veire lo Miquèu, per còtra, d'autant mai, d'autant mai es bèl que l'an emparat a l'escòla, qué coratge, qué vòlha prestava als magistres ; n'està luenh de l'escòla aüra. Lo Miquèu, n'an pas parlat li Niçardons, lo conoisson pas, o mal, encar qu'embe Tonton Antoine se fagon la baieta mais on ne me dit pas toujours tout. Son parents dal caire matern mas se parlan ren. Minga facheria pura, pareisse qu'an ren d'a se dire. Ponch basta. Ieu siáu dal meme caire que Jacinto e Choàs, de la branca de Tanta Melia. Se tròva just que faguèro lo derbós ensems embel. Embal Miquèu vòlo dire. A fach l'X après, e ieu la fac, mesquin. Un tip drech, lo Miquèu, furbo mas drech, a seguit dins l'armàia, Chef de bataillon Michel de Champ Soubran. Mon Commandant, que li cal dire òira. E el, tot lo monde lo li ditz, a'n el. Ieu es per aquò que me plason li congrès en Itàlia. Egreggio Professore.

Après lei nòças, qu'aviam cantat Parpalhon totes dos ensems e a doas votz, un succès dals gròsses, e pas qu'embals vièlhs, m'avia prepausat d'òira en avant de me menar ai fèstas de familha. S'engana jamai el, totjorn a l'ora.

Esto còp mai m'ero mai encalat en glèia a cònta-tèmps, bèl just una setmana d'avança. En tant, al vilatge, estel'estiu, li ero per li dos meses, alora ne'n siáu estach de rèsta per me desfar lo grop.

Lo sera dal baptejar siam calats a Niça, Miquèu e ieu, menava el la sieu gròssa pijòt d'a luxò. Dieu garde que non menessi ieu. Se voletz una idea, imaginatz de Vito e Schwarzzy dins Twins. Levat qu'en testa ai un pauc mai de pel que lo Dany, mas sus lo pieg ren pus pauc, e que Miquèu dona mai d'ària a l'Arnold dal tèmps dal premier *Terminator*. D'uns li fa paur, d'autres li dona de complexes. Pilherai dals dos se vos fa pi ren.

Aviam cadun una seràia d'aval mas ieu me siáu degut anar colcar que me siáu fach una gròssa estofaïssa. A prepaus, me cal anar durbir, un pica a la pòrta, serà lo Clèrici.

VI- A LA CALAU LI COLHONS CASCAVELIAN

A Ricò Bellanger

*La merenjaina, farcida està ben ;
La merenjaina, l'archicòta tanben,
Mas per emplum li fau, d'òli, de fromai d'òu
Embe d'espécias finas, verdura, alheton nòu
Crosta en farina.*

Saitor Martin

Après lo batejar avèm manjat lo banharòt. Fach estòble Ao pas la vegilha mi n'avia fach de la cauda, lo Ròc. Non mi parletz plus d'amploa de doeï mes. Aviaü que de pas montar d'a eu finda. E pi a mai caugut que cantessiem. *Bella Bionda*, *La Bella Gigogin*, *Piemontesina Bella* mas lo pus bèu l'*Ofèrta dals Festins* au jumbé en sublant ai còles dei botelhi d'aiga minerala vuèii. Mi siáu posgut escapar pissar a Niça la Bèla e au *Mazzolin* ; n'i aviaü plen li escortins. Una bona jornau, qué. Vivèm *totjorn en montanha* ven bèn au repertòri eira, ne. M'agradan totplèn a ieu aquelhi cançons.

Coincidença, mi siáu trovat a taula emb una collega cirarda, que l'aviáu perduá de vista li era bessai vuech ans. Eira a un enfant e doai filhi. Qué bòna jornau, si siem ramentats d'a passatèmps e conoiessut li pichoi d'aquelhi que veèm pas plus. E pi aviá durat lo batejar, bèn coma caliá, aviá pilhat lo sieu tèmps lo preire, per far li cavas bèn. Ròc si demandava s'era pas un creacionista fondamentaliste, lo curat, o l'invers, mi n'avisí pas bèn. Un fondamentalista creacioniste, en veritat, seriá pus pèjor, cresi. E pi li pichons que lo magistre de patoàs li aviá fach emparar « pairin coguo, mairina machòta », es extrà aqueste revival. Mi cau pensar a ajuar quauque associacion regionalista.

Òc, mai li fisicians, eira, se si mesclisson pas de teologíá, sembla qu'un li pilheriá per de colhons. Totjorn ti remetè aquò suu taulier, es coma son barba, a 'na santa paura dei integristi. Anem pura, autre que 'na santa paura, es 'na paura sana. Mai tot-un, eira, ne'n vetz d'apertot, vetz. Li diáu pura que li conoèissi li baudos ; toei quasi si cagan en li bràias, e sai cin que diáu, travalhi embelhi tota l'annau. Siguesse ieu, toti aquelhi fashisti, li ti manderiáu toei en de camps a desbrossalhar e a rebrondar, coma aquò, vendriá un pauc mai a l'assosta, la nòstra República (laïca, mas Dieu la si garde maugratot). Qu'aquelhi, s'un li laisse far, ti leverian li votacions. En tant, li mancan lo coratge, lo judici e li ocasions, emb aquò, tot va bèn. A, Dieu nen garde qu'a passatèmps non revengue.

Li nòças li avèm oblidaus, fa pas ren n'i aurà de mai per li pichoi dei autres convidats. E pi tot-un, coma li diguèri a Ròc, ti ven una abituda eira. Era marriá la menchonada, coma sovent li mieui. A la calau, lo paure, li mandèri lo resta. Es pas vengut mai, coma si dire, « escarabilhat », coma dián delà dau Ròse, qu'un viatge, vetz. Fòra de la física, va plan-plan la sieu testeta. Segur, li cavas si son pas arranjaus despuei que li es mòrta la sieu frema. Dau resta, il a beaucoup forci depuis. Mi demandi s'es lo moral o just que si fa la coeina eu.

Li avièm pura mes lo paquet. Lo regal de la pichona, per exemple, l'aviáu pilhat ensems embel ; a l'aperitiu faguèri estòble lo lapsus de dire que l'erièm anats crompar d'a Pronuptia, après parlèri de P.A.C.S., e patin, e cofin. La Maria-

Camilha m'a ajudat finda. N'i en cuntet una bòna de mòda au Mónegue. Do you know why it is so difficult for girls to find a man who is sensitive, caring and goodlooking ? Perché he usually already has a boyfriend. Mi demandi perché li an pas ajonch handsome a la fin. Ce serait tout à fait moi.

Emb aquò, pensavi que cavas si siguesson esclarciaus. Paure, a pas servit qu'a far si rire lo Tòni e la maire de la pichona batejau, a far s'inquietar lo paire - un camarada de trabalh en mai d'un parent un pauc luench, capissètz - qu'abaitan n'espranhet li sieu sortiaus còntre lo cànebe e li paures joves que lo tuban. Ieu, dins l'armau, li beverons que m'inquietan de mai.

Despí l'afaire Dreyfus, siervon a n'aquò li cançons en França, a si disputer pas en familha e entre amics.

A sieis ori e mieja si sièm avisats qu'erièm pas en avança e sièm partits vito - vi n'avisatz, es per aquò que li nòci li avièm oblidaus. Sabi plus qué ronha si sièm cercat l'un l'autre. Entre la religion e la polítics, mancan pas li ronhi entre nautres toei. E pi coma son pairin, gira un pauc la ceguinhòla. Mi n'a dich doai très dei desplaenti. Quora un si ditz tant tolerant, un si deuriá esforçar a l'estre, ne. M'a petat lo sanctifecetur.

Imaginatx. « L'as la tieu ventolina ? » « Òc. » « A portau de man ? » « Òc, perché ? » « Siáu P.D., per aquò que mi siáu desmariat l'an passat e eira marchi emb un sota-oficier maugrabin. »

« N'ai qué fotre » qu'a provat de mi tornar mas li es venguá la bofaïssa ; es cort d'alén que non sai e pas tant colhon que n'aguesse capit esto còp que mi menchonavi plus. Lo silenci l'ai aigut fins avau, a Niça. Un pauc de cruci mas lo silenci. Tot-un embau portable sonèri mon nep de Sant Laurent, lo negre, que passesse veire l'autre emplastre.

Eira si van tàiser li Niçardons. N'i a basta. Se li fremi vòlon parlar, a'n elhi. Nautres mangerem d'a Acchiardo quora si troverem ensems a Niça, doeì còps l'an embe l'ajuá d'una fortuna marriá o bòna.

Chars legeires,

Aqueu títol, maugrat que siche pron emplegat, me pauva problèma. Lo plurau d'en primièr. Es un pauc pretencios de metre un plurau a una entama coma aquò, non Cu pòu dire, gitant una mena de pauta mai o mens meningica sus un fuelh, que i aurà de legeires autres que lo que serà ben compelit d'o faire, completament devoat a sa tòca coma la paura devòta tota roigaa de dolors que contunha ribonribanha de bretonejar sei saumes esterles dins lo desert moribond de sa fé totjorn mai granda ?

Char legeire, adonc.

Siam pas encara sortits de la barma. Ren que d'imaginar lo paure legeire (lo condemnat ?) a assajar de comprene leis eructacions gaireben sauvatjas d'un tipe que sa cara coma seis idèas i son completament estrangieras, viu quauquaren de patetic dins l'adjectiu "char"? Que poria pensar, lo paure òme enfangat dins son romavatge costumièr en veire que la quita causa de sei torments i ditz "char", coma a un amic, alora que de l'autre costat de la fenèstra, banhats d'un etilisme suau e d'una fraternitat bela, un gòto dins una man e lei projèctes per la fin de la nuech dins l'autra, lei colegas son a cantar, augmentant a cada nòta son òrre per l'escur ensucat que i gausa dire "char", coma per i remembrar l'afrosa, mai pasmens reala, empresa sadica qu'a sus eu ? Non, non, i a quauquaren que truca, e coma disiá Simon de Monfòrt ambé sa peira per lei bregas : "un profiu un pauc mai bas s'impauva."

Legeire.

Encara que... Legeire es un pauc grand, benlèu. Legir, aquò implica un pauc d'atencion, un ren d'interés. Alora, que dire de l'uelh triste e descolorit vagament adreïcat au tèxte titolat "legeire", coma l'ultim e inutil racolatge d'un merchant d'ice-cream en Alaska ? Es ti a legir, aquel uelh, mentre que lei cervelas vesinas pensan ai vacanças, au rasim blond qu'es

a s'amadurar au solèu de setembre, o au prèmi de F1 de dimenge que ven ? Non, susvolat aniriá mielhs. Mai dins susvolat, i a "volat". En veire lei mòrnas planas onte mon escritura penosa agonisa, aquela oximòra polia me remembra que la poesia pòu espelir d'en pertot, coma una orquidèa dins lo fèm, sinistre rai de solèu per poèta esvalit. E pasmens, quau mòt per exprimir la frelha realitat d'un òme esclau dei truculacions gastaas d'un autre ? Legeire, sichèsse pas marrit, sariá bòn. Mai lo paure erò dau desconoissum es pas legeire, solament victima dau desequilibri mentau d'un psicotic, desequilibri que s'espand sens vergonha, un mòt dins l'autre, coma tant de provocacions sus un morcèu de papièr innocent e qu'empòrta dins son flux leis idèas, leis espers e l'escomesa de cinèma ambé la vesina, coma Ròse empòrta l'inocenta bodraga fins a una mòrt segura dins sei braç umorós e satanicament definitius ! Se se pòu pas nomar, lo que legirà, es tot simpletament perque l'escriure, eu, es cosin dau diav ! Es pas diabolic, benlèu, aqueu que lèga un tèxt au "legeire", qu'escriu de legas e de legas per pas ren dire, e que finalament se va engravat sus lei còstas secarosas e estèrlas de la folia, a quauquei legas de l'infern, menant amb'eu lo "legeire", de mai en mai estabosit, que se demanda onte s'achabarà la frasa e qu'espera au mens au ponch-còma salvador que pòsque alenar, mentre que poria l'escriure se'n tornar faire grellhar d'orquidèas dins lo fèm, e prene sei responsabilitats per escriure, ambé compassion e un estilò : FIN. Mai non, chau que se fague maquielicament lusir lo "thanatòs", en raubar la libertat de l'autre per d'immondas frasas que son sens i escapa. Mon paure legeire...

Aquí lo terme just : mon paure...

Mon paure,

Lo sinistre pretzfach es aqueu : escriure. Mai escriure qué ? Un roman ? Una nòva ? Un polar politicò-magalhard que son scenari vestiriá lei marridàs per l'invern e desvestiriá de jointetas a cada pagina ? Un pauc de tot, ben salat, ben pebrat ? O laisser una istòria faire tacha d'òli, créisser istericament e sens ridèlas sus lo fuelh ? Benlèu aquò...

Aquí un personatge. A una testa, un nombre relativament per de braç, de chambas, d'aurelhas. N'apondrai pas mai, completaràs a l'ostau. Pas besonh que me crebo a i metre un

nas, d'uelhs, de peus, per que i fotèsses lo morre dau cosin de Pau o de Carol Wojtila. Ren de mai per lo romieu encrèr que de sacher sei polias decrípcions, seis enfants, una part pichòta d'eu profanaa per l'imagenacion incontrolabla e gastadoira dau "legeire" que se crei que s'escriu coma aquò, entre la bugaa e una sesilha confiturièra. Nani, mon paure, non, te pòdes pas imagenar, davans lo tieu fuelh enlordejat per de subresauts cahotics e estampadors la suor que chau per faire existonejar un mond. Piéger, per te faire existir un mond, a tu, mon paure. Que maugrat la luxuriència de mei proposicions Complícias d'Organizacion Deficiènta e la tarribla esbandia de ma frasa que se galòpa la coà per la se mòrser, siáu pron brau de te fotre pas de detalhs per t'impauvar mon istòria, mon mond, solament la frasa que vòlo, que se i a un ponch, es qu'o vòlo ben.

Lo personatge fa çò que vòs, onte vòs. Començan leis emmerdas. A son asuelh, la pichòta delincança e lo grand mesplaser. Urosament, gràcia a una nina o a diu, coma vòs, tot s'achabarà ben. Entre temps, i metes çò que vòs, coma te ven a ben. Es aquò un *roman interactiu* : te balho una istòria originala, e la fas tieu. Perque s'engarçar ambé de noms, de luecs, d'eveniments que totun te son estrangiers ? I aguèsse una cercha eroïca d'un diamant blu o d'una estela jauna, sarián ren que mòts. Alora, luega de te dire que siáu completament jòbi, qu'auriás jamai degut legir aquò, luega de te dire que son pas totei a l'espitau, trabalha un pauc ! Tant qu'auràs ren imagenat, ne'n dirai pas mai. Es passat lo temps onte bastava de se negar pas entre una majuscla e un ponch per se dire legeire, mon paure ; aïra se charrà un pauc bolegar se te vòs poder onorificar dau títol de çò que lo sègle XXI sonarà, en tota modestia evidentament, l'engèni interactiu de la literatura modèrna... Espèro... Bòn, escota me, tornarai la setmana que ven, e s'as ren fach, quitament pas un bocin de pas grand cauva dins un canton ventau de la tieu tèsta, l'auràs vougut : ieu tanpauc, farai pus ren.

germanor

UN SAC DE PATATES

Un sac de patates és aspre, rasca com la barba del pare quan ets una criatura. Quan està buit, cau a terra com els afusellats de Goya. L'avi en tenia força, de sacs de patates, amb els quals pretenia enterrar el cos desquartzat del veí, en Fidel, que sempre explicava les grans proeses de la seva filla que vivia a Nova York i que era una reconeguda artista, però tothom és que a ell li agradaven més aviat els homes. Quan anava a casa l'avi, ell m'acompanyava a la cuina que donava a un fosc pati, brut i merdós com els lavabos de les gasolineres. A l'altra banda hi havia una finestra que corresponia a l'habitació d'en Fidel, on damunt d'un molt vell i passat paper pintat hi havia penjat un calendari amb la fotografia d'un home, provocador i ja se sap com. Llavors ell entrava, encenia la bombeta de 60 watts, corria la cortina de banda a banda de la finestra i els 60 watts de la bombeta mostraven l'ombra d'en Fidel intentant masturbar-se. Feia un petó al calendari i corria cap al lavabo. Jo no ho entenia gaire tot plegat. Després, l'avi i jo bevíem vi i ell em donava vuit durets "perquè estalviis per quan siguis gran". Jo era escanyolit i ell em veia petit, encara que em semblava haver crescut molt. Però, fos com fos, gran o menut, jo no volia diners ni grans fortunes ni una mansió a Hollywood, jo volia un sac de patates, com els de l'avi, per enterrar el gos dels veïns desquartzat.

CANÇÓ GRUNGE

Gruny, gruny, granger! Que això podia ser un poema i són quatre línies que s'escampen d'esquerra a dreta per un full. Gruny, gruny! Que en Gregori dona gràcies gratament per la graella que tu, granger, li vas regalar. Grupets de gent grallen amb gran imperfecció. I a la graderia no hi cap més gent gran. I la gramola, en un graó, és una granota que canta, gram a gram amb una gralla, la seva cançó. Gruny! Que sents una grunya amb una grossa de botons que cau damunt la gruada que grufa per trobar, en el teu jardí, un gros guacamai que es gronxava quan encara era viu. Gruny i calla! Que aixó són unes poques línies que s'escampen d'esquerra a dreta del paper i, no obstant, podria ser un éxit *grunge*.

A COPS DE BASTÓ

D'un tàbac caigué a terra. Mala bèstia! De quina fúria n'esdevingué aquesta desfeta. La paraula, ja sepultada, jeia al bar del costat i marejava el seu got amb aquelles

històries de perfectes i endenejadissos llicenciats en Filologia. L'home, a terra, ja no recordava el que havia promès al capellà. Era a terra, les seves desmesurades carns embolcallades en perdesmarades i insofribles robes, reposaven sobre el terra brut. La ja anciana veïna donava cops amb l'escombra; es queixava. Tirava aquella ampolla de Vichy que instants abans havia acabat i encertava a tocar la paraula que encara era al bar marejant, ara, un músic desconsolat que sempre tocava la mateixa cançó, aquella que tothom ja coneixia i que no l'havia pas compostat elle sinó el got, marejat per la paraula, descomposada per l'impacte de l'ampolla, que defugia aquella baralla d'allà més avall. Aquella nit, més d'un acabà ebri, fins i tot la paraula, que ara fumava una cigarreta que li duraria tant com un Hola! O un got marejat. Al matí següent, no hauria dormit.

PERIFERIA

La idea que el món està boig cada vegada m'envaeix més. Diríeu que no n'hi ha per tant, que es tracta d'una neurosi lleu, transitòria. Però hi ha detalls que són del tot eloqents. El fet mateix que jo utiltzi la paraula "neurosi" -jo que amb prou feines endevino a encertar què vol dir- ja ens fa pressuposar que les coses no van per bon camí, que les coses no tenen el nom que els pertoca. De vegades, quan surto al carrer tinc aquesta impressió sobredimensionada. Es al carrer quan aquesta bogeria -guardem-nos de dir-ne neurosi- pren eines característiques del tot esfereïdors. Algunes situacions em fan riure, d'altres em fan plorar i d'altres em deixen del tot perrplex. Es que no puc sortir al carrer sense veure res que em cridi l'atenció d'una manera alarmant?

Així doncs, puc pronosticar que el món tal i com el veig i el penso va en decadència, perquè l'element central del món tal i com el veig i el penso, és a dir jo mateix, es troba en crisi. No es tracta d'esbrinar què és el mon i el que ens envolta i com funciona, sinó de tenir-ne una idea més o menys clara, i el fet que em posi les mans al cap cada dos per tres ja indica que pateixo un greu conflicte entre el que m'envolta -alguna cosa així com un escenari teatral que no canvia mai - i jo, que sóc l'ens pensant que intento assimilar totes les dades per discutir-les amb mi mateix. La concepció que jo tinc del món va en decadència en el meu sis egons estimacions que puc fer jo mateix. A banda d'això, la resta, bé. Aquesta tos que no m'abandona és psicològica i cal pensar que marxarà quan la unitat pensant que represento torni a funcionar com umana la meva manera de pensar. El món no existeix, no és real, perquè no existeix discussió possible entre jo i el món -l'entorn-.

Més enllà de tot plegat -jo i el que m'envolta-, a la perifèria, les coses van millor. Els pèls em continuen creixent i les ungles ben aviat podran esgarrapar un ministre o un diputat qualsevol. I faig bona cara, em noto la pell més relaxada. De vegades em dic a mi mateix que, si algú dels no perrifèrics pogués mirar-me, em trobaria ben atractiu. Però a ningú no li interessa la perifèria. Vivim en aquesta neurosi o, més aviat, en aquesta especulació personal, i som incapaços d'anar a la perifèria. Ni per anar a fer una botifarrada o una excursió de diumenge som capaços de trepitjar la realitat. De moment no hi ha sort.

Que hi ha algú que m'escolta?

SI CALIA ESPERAR

No saps quant de temps t'he esperat! I tu no has vingut. Ara, ajaguda, ja no em dolc de l'espera. Les malalties - t'ho he de dir- tampoc no han pogut amb mi. Diguem-ne que ha estat per descuit. Vaig badar massa, encara que tot plegat, a hores d'ara, em sembla el mateix. Doncs sí que fou llarga, l'espera. Els carrers em reconeixien el pas, i com si l'alé s'adormís, no eren més que pedres. Quatre carrers... i quantes passes! Ara em sento alliberada. D'caord que no puc córrer, que la meva situació actual no em permet massa luxes. Però no he d'estar pendent de tu, tampoc et podria esperar. I ja vaig esperar prou. Ara tinc altres ocupacions: preocupar-me dels cabells, que no humitegin les parets... SDi ho vols veure des d'un altre punt de vista, sí, espero. Però d'una manera molt diferent; sens compromisos, sens esperar res a canvi. Si et cridava als 4 vents, m'equivocava de persona. Si t'ho deia a mitja veu, el cor em tremolava i les paraules em traïen. Ara ja no em cal fer res d'això. Ni tan sols em sento resignada a quedar-me en aquest petit forat on sóc. Cada dia és un dia de pau, encara que ningú no em va recomanar que descansés en pau quan m'hi van ficar, en aquest sot. Qui hi havia que m'ho pogués dir? Ningú. Tu no havies vingut. Això sí, sí calia esperar, jo he esperat. Podriem dir que he complert, que he complert amb alguns preceptes que no conec però que intueixo. T'he esperat, i de vegades plovia. Quin paraiguès haguessis dut si haguessis vingut quan plovia? Jo estava ben xopa i no m'hagués anat malament un poc de sostre. I veure el teu rostre que mai no he conegut. Quant de temps t'he esperat! I tu, amor, no t'has dignitat a encarnar-te en ningú. Ni en un qualsevol. Ara bé, això ja no m'amoïna: tinc altres preocupacions, ja t'ho he dit, i em rellisca si tenies ara un bleix mal escurat per a mi. Estic ben tranquila. I amb la consciència

5

cronicas

LOS DANÇAIRE

Dens la vita cau har de tot. Jo parier com los auts... Un còp estó, me ganhai la viòca dens los teatres, mès o mens nacionaus. Ou'i passavan, en "tournée". Jo com dançaire. M'avèn batisat "chic": Reginald... Tanben com los auts dançaires, me'n sui vist. Qu'arribàvam en autocar, de cap a dètz òras, lo matin. S'esbadalhàvam. E autanleu caliva "repetar", sautar, arreguisnar, òras e òras. Qu'avèm pro dormit, çò nos didèn, dens lo car. Lo vespre, hadèm las du's òras, e lhivar la cama enquèra. Après, se pintrav lo mus, se vestir d'aur e d'argent. E pantaishar. E shudar. E après, que! sautar, arreguisnar, embalausits, davant chic de mond. La gent los i convienen pas de resta los comedians. Un còp eshlaishits, la nueit, que sopàvam tard, dab los jornalistas. L'autocar qui nos atienè de matin hòrt avant. Cau har de tot.

Que passàvam. Los vielhs dançaires dab un grand nom que passavan tanben, a bèths còps, dab nosautis. Per estar vedetas, que divèn totun eths tanben se ganhar la viòca. Se pintravan tanben lo mus, e que "repetavan", que sopavan dab los jornalistas qui los intervioavan... Que s'usavan mès vist que sa reputacion. Se pintravan de mès en mès lo mus, avèn esperit de mès en mès, e parlavan, pleitejavan, e trajavan los arrabes* de mès en mès. L'endomans, serén partits dab nosautes a l'auba, qui ac desfacia tot.

Jamès nat s'es pas estancat aquí, ont avossin benleu trobat quauqua amiatat, o enquèra melhor, o quauqua vita. L'autocar que nos claxonava.

reginald

(arcuelhit per Bernat MANCIET)

*los arrabes : los pompihs

Manciet/Lubat, *Poésiques*, 2 CD e un libret, Labeluz (4, rue Faza, 33730 Uzeste. <http://www.uzeste.com>).

La *Compagnie Lubat de Gasconha* a recampat dins un polit Libre acompanhat de dos compactes disques una tièra de performanças poeticomusicalas del duò Manciet / Lubat. Entre aquelas uèit pèças de poesia live que podèm aital escotar e legir, tornam trobar lo gaireben mitic "Lo hen" qu'èra ja estat difusit en 1986, e, per los qu'aguèron pas l'astre d'assistir a una de las multiplas manifestacions del duò, descobrissèm de tèxtes originals ("Que va véner", "La ciutat de lua"), de còps borrolaires, susprenents d'una fèra ironia ("Lo rai verd", "Los ahars") a costat de tèxtes tirats d'òbras ja publicadas ("Lo huec", "La mar", "Que te bastissi", "Pas de chivau").

S'es ja dit fòrça sus la poesia mancietenca. Es, o sabèm, de granda poesia. Mas lo bon latin qu'es Bernard Manciet nos mòstra aquí tota la dimension que pren sa poesia quand es non pas simplement legida mas exprimida en musicas : musica de la lenga d'òc, gascon negre empastat d'*eloquentia* (compre'nèm alara que lo poèta, quand farga son tèxt, escota son escriptura per fin finala escriure nòstra escota e nos portar melhor son monde a el, totes los muscles de sa tèrra e de sa maquinariá), musica que s'i ven empentar la musica dels clavièrs de Lubat. D'unes poiarián èstre aici decebutats per sas produccions musicalas. Mas se cal pas enganar, Lubat a causit d'acompanhar l'oralitat de Manciet e pas de fargar una òbra instrumentala : lo musician demòra darrièr lo poèta. Poiarián tanben trobar domatge que, al fial de quinze ans d'una collaboracion fruchosa, Lubat aja pas ensajat de mesclar a la lenga de Manciet d'univèrs musicals completament diferents.

Coma que n'angue avèm aquí un libre testimoniatge. Testimoniatge, un còp de mai, de la dimension d'una òbra e d'un escivan que pòrta sa lenga (e mai que sa lenga, sa tèrra e sos òmes) a un gras d'intensitat poetica que sols los melhors poètas sabon tocar. Testimoniatge, mai original, que Bernat Manciet amb Bernat Lubat es estat encara lo primièr a tornar dobrir, dins la dralha dels poètas de l'oralitat (la beat-generation als Estats-Units o l'accion-poetica de Serge Pey a Tolosa) un camin d'experimentacion poetica qu'èra estat, aprèp sèt sègles d'atudament, lo dels trobadors occitans, lo camin de la paraula e de la musica mescladas. Un camin de seguir e de contunhar.

olivièr lamarca

Gabriel OKOUNDJI, GNIA, coll. « Trobar », Ed. Cahiers de Poésie Verte, Le Gravier de Glandon, 87500 Saint-Yrieix-la-Perche, 58 paginas (10,76 euros).

Un brave paradòxe, çaquelà, aquel poëma escrich en francés per un escrivan congolés publicat per un editor lemosin Joan-Pèire Thuillat e revirat en occitan per un autre poëta Joan-Pèire Tardiu ! Aprèp las prumièras linhas nos vaquí soscant a çò que l'autor nos estilla finament. Es pas per asard ni mai endebadas que dempuèi d'annadas el causiguèt la lenga nòstra coma l'alter ego de la seuna : lo lenguelà.

*Al començament aquò's Gnia que se ditz
Tot mortal viu a Ebolo...*

Al briu d'un occitan plan apariat, Okoundji retròba l'ample e la prigondor del seu cant encantatòri. D'efièit s'exprimís aici lo sentit d'una dolor granda, lo tristum d'una anma nafrada qu'assaja d'esquizar l'escur per un cridal d'amor...

*Lo bufal del volcan s'es amodat tornarmai
Aquò sembla un fuòc de bartassanha
Que coneissi pas
Que sabi pas
Trastejar atal es plan pièger qu'una preison*

mas que voldriá puslèu romiar lo desespèr. La lenga nos alisa un bronziment naut de la natura

*Oblides pas
Que cap de boca jamai amaga pas al ventre
La benanança de sa gaug
Es l'Ome que deu dire a l'Ome l'odor del bruch de las causas.*

Gabriel an angel ? Okoundji un demòni ? Nos devèm mesfisar de tot /devil/ de tot òme, de çò que s'amaga darrièr lo miralh franc de l'Ome, que nos revèla nut e primal lo poëma atal echoes of Genesis.

De senhalar una remirabla letra en pòstfaci del musician Cristòl Baulenàs. Gabriel Okoundji (Prèmi Pey de Garros 1996 de la vila de Lectora) viu e trabalha a Bordèus.

pèire venzac

Alem SURRE-GARCIA, *Antonio Vidal*, ed. El Trabucaire, bilingüe, revirada francesa de Francesca Meyruels e Martina Boulanger, Perrpinyà, 2001. 175 paginas. 15,24 euròs.

Dins las annadas 80 del sègle passat se parlava de pertot de mescladís e de mestissatges culturals, e tot aquò dins una rèsta de guèrra freja que congregava çaquelà una mena de dubertura planetària, destorbadís e melhorament a l'encòp, coma totas las fins de sègle, rai. Aquò's dins aquel ambient qu'Alem Surre-Garcia escriguèt *Antonio Vidal*, un roman cortet que remena mai d'un estil literari, en passant aisidament del realisme fantastic al jornal metaforic, pel mejan del poëma o del raconte istoric. Dintram lèu al dedins d'un jòc de miralhs e de rebats de l'anma ont lo narrador s'engulha dins las consciéncias dels personatges de l'istòria amb l'idèia d'amodar un deute ingeniós que ven "doble despartible" dins l'itinerari yin yangüisat del legeire: « *quantes còps crentèri (e crenti uèi encara) de m'èsser enganat, quantes còps manquèri de fe e mandèri a las ortigas Antonio Vidal. I aguèsse pas agut lo laç poderós del lengatge! Dobti sovent de ma capacitat a m'acarar a una tala astrada, talament aluenchada de la meuna. De l'aver escagassat pendent lo procés, me voliái, cossí dire, reabilitat davant sa memòria. La leca que me pausa lo regim, la voliái far meuna, me l'aprivadar... lo solet biais de sobreviure per ieu.* » La lenga es leugièra, sens cap de flaquesas o de longors d'explicas, que nos farga o puslèu nos tòrna fargar, a la manièra d'un roman d'Herman Hesse, la fusion amorosa del poëma e de la pròsa, Las citacions de poëmas a la debuta dels capítols tòrnans dins los mormolhs e las paraulas dels actors del roman o tanben dins la descobèrta "arqueologica" dels quasernets d'*Antonio Vidal*: alara s'alarga la reflexion sus la dualitat e la fragilitat de l'existéncia. Duala es la vila del libre -nos cal pensar a Budapest-, duala es la realitat ordinària del raconte fàcia a çò d'extraordinari sojacent a tot çò que se conta. Antonio Vidal, mai qu'un roman, seriá una mena de crusòl qu'auriá recebut las esséncias e emprentas màgers e mastegadas d'un "uman tròp uman" de l'enfança viatjaira e pluriculturala, a l'image de son autor. Autobiografia, d'un biais, òc-ben, mas biografia d'un autre biais, segurament, per qual que siá. Aquí una cultura rica e dometja qu'aprodèla una escritura liura de tota question de lenga per pausar amb abeluc maitas questions a l'entorn d'un duel crudèl amb la vida, la nòstra vida, valent-a-dire despolhar l'escritura de tot artifici ufanós per un "less is more", o encara per trobar una nuditat, la de

tot començament, tala una gràcia destriada a l'agre de la nuèit, la que nos estropa: « un còp amudit l'espèr, sobra la vida a calòs », coma o escriguèt Antonio Vidal...

pèire venzac

Max Rouquette: *Ils sont les bergers des Etoiles*. Anatolia, Editions du Rocher, 2001 (387 pp).

La d'aquò un parelhat de meses, en dobriguent "Le Monde", dins un avion que tornava de Roissy, m'avenguèt de retrobar lo visatge pensatiu e un pauc trufarèl de Max Roqueta, amb aquela legenda: "Ils sont les bergers des Etoiles: les souvenirs d'un très grand écrivain". Max, rescontrat quauques setmanas aperabans au canton d'una carrièra d'aquel vilatjon sonat Montpelhièr que se pren e s'es totjorn pres per un miralh de París e se crei quitament una capitala, m'aviá contat aquel projècte. Un editor i aviá demandat d'escriure sos sovenirs. E n' i aviá tant a dire, per un public mai larg qu'aquel que legís en òc. E lo temps que manca... Aladonc aviá directament escrich en francés. Sens passar per l'òc e l'asard de la revirada.

Quicòm de diferent de l'òbra qu'avèm seguida dins son amadurament de tres quarts de sègle. Un agach exterior, dins un espaci de pensada estrangier, un miralh sens cap de complaséncia ont nos cau retrobar çò que sèm estats e çò que sèm. Fin finala, es, contat diferentament, l'istòria de la genèsi de *Verd Paradís*. Per los exegetas dau libre, mancan pas las entresenhas. Emai la part bailada a l'accion occitanista de Max, que i consagrèt tant e tant de temps, siá fin finala pro redusida. Pasmens aquela istòria, la nos caudrà escriure (o reescriure). Sens ela podèm pas comprene perquè sèm aquí...

L'estil de Max, en francés, es de tot segur d'una granda elegància. Limpid, nerviós, ric. Mas Max es milhor escrivan d'òc qu'escrivan francés. Manca aici aquela densitat grèva, aquela espessor de vida que vos pren dins lo tèxt en òc, o quitament dins sas reviradas. A costat de l'òc, lo francés, au mens dins las mans de Max, es musiqueta leugièira. Los que planhisson amb de lagremas crocodilencas que l'autor

aguèsse fach aquela causida bajòca de l'òc puslèu que dau francés, ne pòdon prene la pagèla.

Demòra una vasta fresca d'una vida, de tant de causas vistas, entendudas, somiadas, dessobradas. Un pauc coma, dins la colleccion francesa de la Pléiade, aqueles albums consagrats a un autor, comols de fotografias, de documents, d'estudis... per far melhor conóisser un autor. Es un bèu libre, incontornable, per quau vòu rescontrar l'autor dins son òrt secrèt. Una clau per legir melhor *Verd Paradís*. Mas, rasseguratz vos, avètz pas las explicacions de tot. Es pas qu'una passejada inchalhenta au travèrs d'aquel vast univèrs que garda intacta la fòrça de son mistèri, un còp barrada la darrièira pagina.

Max Rouquette: *Qui est-ce qui passe, ici, si tard...?* Dessins. E&C Chemins de l'Ecrit, 2001.

Max Roqueta, ço ditz lo prefacièr, dessenha en Mescriguent. Aquí una desviança que mòu l'interés per quau es familiar de son òbra. Per o dire verai, o vese pas antau. Max, fai trenta ans que lo costege, mas, ço crese, de l'autre latz, dau costat occitan que los simpatics cronicaires aponchudits mesconéisson. Max es pas çò soletament que dison, "lo musicològ de las letras", etc... Es un òme que decidiguèt dau temps de l'adolescència de consagrar sa vida a la renaissença de la cultura d'òc dins tot son ample. Letras e tot lo rèsta. Ne cau tornar a sos editoriaus energics de l'epòca dau "novèl Lengadòc" e dau jornalet "Occitania". Ont risiá de l'inaccion dels felibres que se planhissián qu'avián pas lo temps d'obrar per son país e sa lenga: obravan solament per son eleccion au majoralat. E Max i rebecava: mas de temps, quau n'a? E dins aquela pontannada èra mètge de campanha. Un mestièr un pauc caluc, coma lo de capelan, un sacerdoti. Ont de temps n'as pas pus ges. Es tot manjat per las gents. Soi ben plaçat per o saupre. Mas aquel mestièr es tanben un grand portal sus l'anma umana. L'anma qu'ès, dins lo sofriment, tragicament pòlida e granda. Lo notari, lo banquièr, lo gestionari, veson pas aquò. Veson las passions acarnassidas dels "ben-portants": de bèstias fèras. A ne sentir tot còp lo vòmit que vos pren. Quicòm mai per lo mètge. Vei aquel que patís. E l'anma en sofriment pren

d'autres colors. Es un òrt sauvatge, rai. Mas emplit d'estonantas e magnificas flors que nos laissan, detràs l'orror de la condicion umana dins sa nusetat, una mena d'esbleugiment silent. Lo fremin, coma escriguèt Maxon...

Alara Maxon, es pas d'en prumièr lo personatge mediatic e mediatizat qu'avèm lo plaser de veire, per nòstre onor a totes, gandar la parabanda diusenca de la celebritat... Es lo combatent, l'òme que batalhèt mai de tres quarts de sègle per nòstra dignitat. Que la glòria franchimanda i avenga puòdi, après una vida de trima e de trabalhar pinhastre, es sai que pas un malur. Mas nautres los occitans avèm lo drech e lo dever de revindicar tanben nòstre Max, lo que nos dobriguèt de camins, que contunhèt lo combat dins de pontannadas deserticas ont lo franchimanditge superava tot, qu'aculiguèt los mai joves e los ajudèt a caminar...

Alara Max dessinator? Sos dessenshs son deliciosos. Tòrne e tòrne mai agachar las paginas d'aqueste libre d'art e pense que son mai qu'aquò: son vertadièrament bèus, an una mena de vida... Mas aitanben dins son agudesa critica, son mai la convèrsa de Max, son intimitat risolièira, que son òbra dins sa majestat terribla e solara. Alara lo legeire de reviradas que crei d'o saupre tot, farà aisidament la mescladissa. Una logica de banalisacion e de desamorsatge. E tot çò poderós de l'òme e de l'òbra, es a dire un de nòstres pilars entre 1932 e uòi, passa per malhas. Lo revolucionari plen de vòlha critica e satirica dels editoriaus de las annadas 30 que trasiá sas vertats vitrioladas au morre dels nacionalistas franceses e de los dins lo Felibritge que pensavan mai a son faulh qu'au país (urosament, èran luònh de representar l'ensèm, mas èran pas de manca) es oblidat: quau a dabans los uòlhs la colleccion d'*Occitania*? O dau *Novèl Lengadòc*? O dels "Oc" d'aquel temps? Mas i cau tornar: que n'i a que reescrivon ara nòstra istòria a partir de reescritura de reescrituras tendenciosas, e que voldrián que d'aquel temps se siá pas fach res. E mai tard, dau temps de las annadas setanta que los mèstres a pensar disián als joves que la tòca màger de l'occitanisme èra d'abotir a l'eleccion paradisenca de Mitterrand e que tota literatura deviá calar dabans aquel prètzfach prodigiós: quau reprenguèt, amb las renas d'"Oc", la paraula per se pausar en contraponch? Max Roqueta, amb sos amics Girard, Nelli, Manciet, Castan... Ni per èstre en majoritat, joslinhem-o, d'òmes de gaucha, amb quitament una fòrta coloracion comunista. Prenguèron la decision coratjosa de s'opausar au vam generau, e de pas infeodar la cultura entièira a la campanha electorala dau "Program

Comun de la Gaucha" e dau brave Mitterrand. Au mès haut nivèu, escriviá Girard. Aquí ont deviam pojar. E, contra sobèrna, mantenguèron la nau de las letras d'òc dins son amira d'exigéncia e de nauta cultura. Que pasmens se fasián cridar de partidaris d'una concepcion borgesa de la literatura d'òc. Mas ara cadun sap qu'avián rason de s'entestardir. Cossí escafar aquò? Me diretz que per la cultura regionala franchimanda ben pensanta, aquò a pas cap de sens. Ni d'interés. Per nautres, es l'engatjament d'una vida. Aqueles òmes son las raices de nòstra dignitat. Alavetz los bèus retraches que dessenhava Max en margina de sos grands tèxtes an per nautres una valor diferenta. Es pas solament una decoracion culturala destibada per far polit, après una passejada sus la platja de la Florida Lengadociana. I vese ieu l'escalpèl dau mètge, que, tres quarts de sègle de temps, dissequèt per nautres la vertat crudèla, darrièr las aparéncias manèlas. E, amb un escachet d'autres, mas son pas estats espesses, nos permetèt d'èstre ara aquí, a escriure en òc, a l'intrada dau sègle XXI. Quau pòt dire que i seriam sens el? Alara aqueles visatges caricaturats per Maxon, los mire e los remire. Son lo simbòl d'aquela terribla disseccion de nòstra realitat e de nòstre imaginari que Maxon aguèt l'estèc de nos escampar a la fàcia. E es aquò que i devèm veire, nautres los combatents que demoram en linha e o prenèm au seriós, per reprene lo flambèu e contunhar, dins d'endevenenças autras. Ont las règlas son cambiadas, e ont benlèu tot es tornarmai possible, sufís d'i creire e d'o voler. Coma ne faguèron la causida los ainats dau **Novèl Lengadòc**, d'*Occitania*, de la SEO, e dau "Oc" d'aquelas annadas dificilas de lucha pinhastra ont èra sai que dificil d'aver, coma nos repetissiá Rogièr Barta, una fisança totala... Quau auríá pogut predire qu'en 2002 i auríá de calandretas, de corses d'occitan dins los licèus... amb Maxon e Bernat Manciet venguts stars de la meteissa television ont passan *Star Academy* e *Loft Story* qu'apassionan las populacion desoccitanizadas de nòstres vilatges? Alara los dessenhhs de Max son una leiçon de luciditat e de pinhastritge. Cau contunhar lo combat. Los ainats an trabalhat coma cau. Es a nautres de pas se mostrar indignes de çò que nos an transmés... E de far coma eles un esfòrc permanent de luciditat e d'intelligéncia critica.

joan-frederic brun

novèlas

- Cristian Laus ven de nos quitar. Mas son òbra demòra mai que jamai presenta al quite moment que pareis son *Diccionari occitan-francés*. Son antologia dels autors occitans de l'airal albigés, *Albigés païs occitan*, compta demest los obratges de referéncia indispensables. E ramentarem mai que mai aici sas òbras pus personalas: *La coa de la cabra*, *Garriguencs e Los uèlhs de l'anhèl*, tres libres de remembres escrits dins un lengadocian lèime.
- La colleccion Occitanas de las edicions Atlantica publica lo recuèlh *Comedias provençalas* de Gaspard Zerbin en coedicion amb l'Institut Occitan. Florian Vernet presenta e revira de tròces significatius de cinc comedias de l'autor provençal del sègle XVII. Direm pas jamai pro l'interés d'aquela colleccion presenta un pauc pertot e que permet atal de descobrir l'òbra dels autors classic occitans de mal trobar dinc'ara.
- Renat Duran ven de publicar *Entourage*, obratge singular que lo cada jorn i ven una escorreguda a l'encòp interiora e alandada ont los endreits e las gents s'endevenon dins lo lum del moment e l'agait de l'autor, passadisses e definitius. *Entourage* se pòt comandar a Renat Duran 1, rue Denys Affre 12000 Rodez.
- *Inutile Poésie*, del poèta catalan Alex Susanna, pareis a las edicions Fédérop. Los poèmas d'Alex Susanna, escrits entre 1994 e 2000, son publicats en catalan amb una revirada francesa de Bernat Lesfargas. Lo libre còsta 15,50 euròs e se pòt comandar a: Fédérop Le Pont du Rôle 24680 Gardonne.
- Lo divendres 1 de març se debanèt a la Bibliotèca Municipal de Montpelhièr una jornada a l'entorn de l'òbra poètica de Felip Gardy. La tòca d'aquela jornada èra de rendre justícia al prètzfait creador d'aquel grand "poèta escondut", prètzfait menat amb exigéncia e modestia mai de trenta

annadas de temps e que nos a valgut de recuèlhs màgers coma
Boca clausa còr en 1975,
Lo Paísatge endemic en 1982 o, ara,
La Dicha de la Figuera/Paroles du Figuier
per paréisser a las edicions del Trabucaire amb una revirada de Joan-Ives Casanova.

- Las edicions Jorn anoncián la parucion de dos recuèlhs poètics:
Tralha de Mar d'Alan Viaut - dont tornarem per fin trobar, tant de temps après *Mahon* ,
la poèisia escalprada de mar granda -
e *Un tren per tu tota sola* d'Adelina Yzac -
sus aquela via dolorosa qu'aviam seguida lo còp passat dins *Enfança d'en Fàcia*,
Tralha de mar còsta 10 euròs e *Un tren per tu tota sola* 11 euròs, a mandar a "Association Jorn" 38, rue de la Dysse 34150 Montpeyroux.

- Lo darrièr libre d'Eric Gonzalès,
Las Tortoras ,
es sortit a las edicions Reclams.
Es una mena de conte estranh escrit jos una forma romanésca.
L'autor de *L'òrra istuèra d'un hilh de Gelòs* e d'*Arantxa* persièc atal son adralhada narrativa dins un bearnés remirable.
Lo libre còsta 18,30 euròs, a mandar a Edicions Reclams, Madame Suzanne Biray, 25 bis rue Louis Barthou 64000 Pau.

- Lo segond volum de l'òbra del Marqués de La Fara-Alais ven de paréisser a la MARPOC.
Après lo tòme 1 qu'èra vodat al monde fantastic, aquel segond volum (sus tres que son prevists) es consacrat als tèmas que pòrtan sul país de l'autor (Alais, Cameiras...)
Om pòt comandar l'obratge (15,24 euròs + 2,74 euròs de pòsta) a
MARPOC 4, rue Fernand Pelloutier 30900 Nîmes .
E-mail: marpoc2@wanadoo.fr

REVISTA DE LAS LETRAS E DE LA PENSADA OCCITANAS

creada en 1923
per Ismaël Girard

Presidents d'onor :

Max Roqueta, Pau Castelà, Max Allier

Direccion e Abonaments :

Centre Regionau de Documentacion Occitana

B.P. 27 - 06371 Mouans-Sartoux Cedex

Tel.: 04 92 92 47 24 - Fax : 04 92 92 10 13- e-mail : migourdon@aol.com

Mandatatz totes manescrichs a

Bernat Manciet, a Trensacq - 40630 Sabres - Tel. : 05 58 07 06 56

Joan-Pèire Tardiu, As Capels, Route de Bias - 47440 Casseneuil -

Tel. : 05 53 70 50 62

Jaumes Privat : e-mail : jaumesp.latalhada@wanadoo.fr

Conselh de Redaccion

Directritz : Maria-Loïsa Gourdon

Balle Redactor : Bernat Manciet, amb Joan-Pèire Tardiu, e Jep Gouzy (Catalunya)

Membres : Felip Angelau - James Astor - Franc Bardòu - Sergi Bec - J.-F. Brun - Michèu Chadeuil - Ramon Chatbert - Joan-Pau Creissac - Dominica Descomps - Felip Gardy - Rotlan Garrigues - Dòna Ismaël Girard - Olivèr Lamarca - Joan-Francés Mariot - Bernat Molinier - Jòrdi Passerat - Jaumes Privat - Alem Surre-Garcia - Pèire Venzac - Florian Vernet - Ana Vigiuer

Abonament als quatre quasersns de l'an

França : 25 €

Forestièr : 31 € - D'ajuda : 50 € - Lo numerò : 6 €

I.S.S.N. 1169-2332

Publié avec le concours du Conseil Régional Provence-Alpes-Côte-d'Azur,
du Conseil Régional Midi Pyrénées, du Conseil Régional d'Aquitaine
et du Conseil Général de la Haute-Garonne